

NANONDIRAL WINNDEREYANKEEWAL HAKKEEJE AADE

NAATIRKA

E tuugnaadeko wonde keftingal horma kala neddo e nder besngu aadee e hakkeeki potdi woni dnadduudi ndimaague potal e jam e nder aduna,

E tuugnaade wonde ko baasgol heftinde kam e calogol tottude hakkeeki aade ngaddi barondiral e salaare sanndolin nde e nder aduna e kadihuccande adunam mo aade hebi yamiroore haalde e miiijaa de no henanorii dum yontii ete kadi yimbe poti jeyde koye mumen ceerta e kulol e baasal sabu aadee yidde d'um,

E tuugnaade wonde ina teenji yo hakkeeki aade ndeenire yamiroore laawdinaande mbele aadee waasaa tonngeede e gullitaagol dowrowol so tawii fawaama kalfaandi kiisndi walla waawnere 6 urtunde,

E tuugnaade ina teenji nde 6amtatoo 6iyngu yummaagu hakkunde leydeele dimd'ude,

E tuugnaade e nanondiral leydeele caaktangal woondoore leydeele jowitiide e hakkeeki gadani aadee baydi no ndimaagu, teddungal e nder potal rewbe e worbe. Leydeele dee koddirii e daranaade 6amtaare renndo e nibgol fannuji nguurndam moy'am,

E tuugnaade e wonde leydeele dentude jeytiide dee, e ballondiral e fedde leydeele dentude jeyde koye mumen pellitii niibnude horma hakkeeki aade kam e ndimaagu,

E tuugnaade e 6ulngo renndaande ngam tafde hakkeeki aade kam e ndimaagu, leydeele dee teenjini nafaore 6urtunde wonde e pellitgol, ko ndeen batu guu nanondiri, holliti:

Ngal-doo nanondiral winndere yan keewal jowitiingal e hakkeeki aade wayi ko no laawol gootol nii ngam yettaade leydeete mbele yimbe bee e renndooji dii mbaa dum e hakkillaaji mum e kala sahaa kadi et e jannginde e nehde mbele 6amtoo horma hakkeelleji aadee e ndimaagukuule yettaama mbele saree e nder leydeele, ciynugol ngol ina foti feeñde, teskee e yimb e fof.

Kuulal gadanal

Innama aadeeki fof poti, ndimdidi e jibinannde to bannge hakkeeki. Ebe ngoodi miijo e hakkilantaagal ete ebe poti huufo ndirde e nder 6 iynguyummaagu.

Kuulal 2

Gotoo kala ina waawi hokkunde hoore mum hakkeeki e ndima guuji kaalaadi e nanondiralngal tawa alaa paltagol nguru, mbaydi, leñol, demngal, diine, iwdi leydi walla renndo, dañal, jibinande walla kala ngonka.

E ko fawtii heen hay paltoor gooto woodataa e dow yowitaade e dawrugol, ñaawoore hakkunde leydeele fawaade e neddo ummiido leydi walla neddo mo yowitaaki maa woni pawido yamiroore laawdinaande waawnde wonde fof.

Kuulal 3

Innama aadee kala ina jogii hakke wuurde, e hakke ndimmagu kam e hakke ndeenka e kisal hoore mum.

Kuulal 4

Hay neddo gooto fotaani tonngaade e maccungaa gu maccungaagu e njeeygu aadee ko ko harminaa e no waawi si foraade fof.

Kuulal 5

Hay neddo gooto fotaani leepteede walla fiyeede piyle jaltude neddaagu walla koynooje.

Kuulal 6

Neddo kala ina jogii hakke annditireede neddaagu mum e kaayitaaji ñaawaadi.

Kuulal 7

Yimbe fof poti e laamu ete poti fotde ndeendka e yeeso laamu. Yimbe fof ina poti fotndeende e reeneede e heedi heedi baawdo yaabude kule ngal nanondiral yimbe fofina poti reeneede e tooñanngge tawa alaa paltoor.

Kuulal 8

Neddo kala ina jogii hakke wullitaade ñaawoore e leydi mum so tawii o gañaama, o tooñaama walla so hakkeji makko njoolaama. diin hakkeji ina ngannde e laamu e ñaawooje.

Kuulal 9

Hay gooto fotaani nanngede sokee walla yaltinee leydi tawa ko e dow mbaawka e belaafe.

Kuulal 10

Neddo ina jogii hakke e heddeede e nder potal e sahaa ñaawoore nde yowitaaki, nde wadataa heedi-heeda (jinngataa). ñaawoobe benguurotaako poti ñaawde hakkeji fotdeejji neddo fof ko takkaa haa heb ni dum ñaawore.

Kuulal 11

Kala neddo tuumaado bonannde ina foti reweede haa ko fawaa e mum ko annde ina woodi walla alaa tawa ko ñaawoore laadfinnaande nde suudaaka ñaawi e tawtingol ñaawobe luundiibe heedbe bannge ñaaweteedo oo.

Hay gooto fawetaake bonnannde walla war ngo tawa nde wadatae ndee waawa wonde ko teenti e mum e yowitaade e laawol leydi walla laawol hakkunde leydeele. Ko noon ne hay gooto fawetaake sariya baddo huunde tawa nde wadatae ndee o jotondiraani heen.

Kuulal 12

Hay gooto yaabetaake, tooñee e nder nguurndam mum, e nder besngu mum e nder jotondiral mum walla neddaagu mum lesdiinee, naange hay gooto e dowlugol mum potaani ñifeede. Neddo kala ina jogii hakke reenaneede dee gedde teentinooji ndimaagumum.

Kuulal 13

Neddo ina jogii hakke yahde do welaa fof e no weliraa fof kam subaade hodañnde mum e nder leydi.

Neddo ina jogii hakke yaltude leydi kala hay so tawii ko ndi makko kam e artude e leydi mum.

Kuulal 14

E sahaa kulol, nedɗo kala ina jogii hakke yɛewde moolaare e dañde leydi moolndi ɗum e godɗe ɗee.

Oo hakke noon waawaa fawaade e warde hoore doge yɛewa mooldo ɗum, o waawi fawaade tan ko e jamirooje fedde leyɗeele dentuɗe.

Kuulal 15

Nedɗo kala ina jogii hakke jeyeede e leydi, woni jogaade ngenndi.

Hay gooto waawaa e dow belaaɗe haɗeede jogaade ngenndi walla waylude ngenn di.

Kuulal 16

Caggal nde nedɗo dañii duuɓi kellifuya so ko o debbo, so ko o gorko faltaa ki leñol, nguru, leydi ono jogi hakke resde maa reseede, o darna fooyre. Ko kamɓe poti heen hakkeeki jowitiidii e dewgal so ina humee walla so ina ittee (goorko e dewbo).

Dewgal fawii ko e yiɗɗe resondireeɓo ɗiɗo ɓee wonaa ina fawee e waawnere.

ɓesngu ko kam woni tergal gadanal e nder rendo ɓesngu inajogii hakke ndeenka immoraade e renndo kam e laamu leydi ndii.

Kuulal 17

Kala nedɗo walla dental yimɓe e ina jogii hakke e jeyal leydi.

Hay gooto fotaani e amdu e waawde haɗeede jeyi mum.

Kuulal 18

Kala nedɗo ina jogii hakke ndimaagu miiɗo, hakkilantaagal kam e diine. Oon hakke ina roondii ndimaagu waylude diine kam e ndimaagu tabitinde diine mum walla yi yannde mum kañum gooto walla e wondude e wodaɓe. Ngaal tabitinal diine noon ina nona ko ɗuudii e ko feeñi fof tawa ko rewnede e dow janɗe, walla dewal walla jamirooje diina oo.

Kuulal 19

Nedɗo ina jogii hakke e ndimaagu jogaade miiɗo e saaktude miiɗo mum ɗum firti ko joom mum fotaami hulde feeñinde miiɗo mum walla wiɗtude, heɓde kam e sarde miiɗooji e kabavuuji tawa woyaaɗi keeri hakkunde leyɗeele e no sardaa fof.

Kuulal 20

Nedɗo kala ina jogii hakke e ndimaagu wadɗe batu walla fedde nde wonaa fitina.

Hay gooto fotaani waawneede jeyeede e fedde alay sago.

Kuulal 21

Nedɗo kala ina jogii hakke e jeyeede e terɗe gardiiɗe leydi mum. Tawa ko kañum e hoore mum walla tawa ko waabaade e ɓe yimɓe e cubii ina njoodɗi aŋii leydi sabu joñeede geɗe mum.

Nedɗo kala ina jogii hakke ardineede walla joñeede geɗe/golle leydi e dow potal.

Muuyaande leydi ndii ko ñiɓgol kalfaandi laamuuji ɗii. Ndiin kalfaandi ñiɓortoo tan sosde wooteeji cuɓoo suɓngo laaɓngo e leydi kala, tawa cuɓotoo ɗo kala ina tottee ndimaagu mum timmungu.

Kuulal 22

Nedɗo kala e nder renndo ina jogii hakke e ndeen ka renndoyankeewo. ɗumko weltaare hakkeeki fagguduyankooj e renndoyan heeki e pina yankooji katojinnaa ɗi e ndimaagu e ɓamtaare aade e dow tuugnaade e ngonka leydi fof.

Kuulal 23

Nedɗo kala ina jogii hakke liggaade e dow potal hujjiaaji liggeey e ndeenka baasgol gollaade.

Yimɓe fof poti fotde njoɓdi so tawii ɓe potii liggeey.

Kala liggiɗo ina jogii hakke njoɓ di fotndi heen, njondi mbaawndi jogaade mo kanɗo e ɓesngu makko mbele njogoo ngonka moyŷa tedduka. Njoɓdi ina haani timminireede catiide renndoyankooje.

Nedɗo kala liggotooɗo ina jogii laawol tafde fedde wullitaare hakkeeki liggeey walla yantondirde fedde liggotooɓe mum e pedle godde liggotooɓe so tawi ede ndenndi ngoy aaji e anniya.

Kuulal 24

Nedɗo kala ina jogi hakke e fooftere walla weltinde ɓernde num walla wooda ɗo haa' ɗni liggeey mum ete kala liggotooɗo ina jogii hakke e fooftere yoɓ eteende.

Kuulal 25

Nedɗf kala ino foti jogaade hakke nguurndam cemordam haa waawaa toppitaade cellal mum, ngonka mum eka ɓesngu mum haa teenŋti e nguura, kodlci, safaara e gede renndo; omo jogii hakke e ndeenka so tawii o liggaaki, walla o sellaani ma walla o jodtaa de e doole mum, walla kes joodiido, naywudo walla kala gede baasooje wallitde nguura de pawaaki e bellanteeje.

Jibinaaɗo debbo e sukaaku ina njogii hakke ballal e toppitaagol keeriidi. Sukaaɓe fof, woni a jibinaaɓe e nder dewgal walla caggal dewgal poti fotde to bannge ndeenka renndoyankeewo.

Kuulal 26

Nedɗo kala ina jogii hakke janɗe janɗe foti wonde ko nde alaa njoɓdi hay sinna ko to arwaniire e gadanal. Janɗe sukaaɓe ina foti wonde alay sago. Janɗe karallaagal ina foti huɓtidin' de: janɗe toownde ina foti udditanaade moni kala taw alaa heedi-heeda, tawa ko e baawal mum.

Janɗe foti ko feertinde nedɗfankaagal, ɓeyda teddin' de hakkeeki innama Aadee, heɓde hoore mum. Ina foti waalitde paamondiral, muɓundiral, cehilaagalhakkunde leyɗeele e kala senngooji leyŷi walla diineeji, fawitii heen ɓamtaare golle dowlaaji dentudi ngam moyŷere ina duumoo.

Jibinaaɓe ina poti suɓaade hol fannu janɗe ndokkata sukaaɓe mum.

Kuulal 27

Neddo kala ina waawi e sago mum jeyeede e bamtugol pinal rennde mum, huutoroo ñeeñe e wallitde bambaare ganndaliyankeewal e kala bure jaltooje heen.

Neddo kala ina jogii hakke ndeenka muuyaade mum to bannge neddankaagal e jawdi tuugniide e bulgno ganndal, coñce, ñeeñal de o tafi.

Kuulal 28

Neddo kala ene foti daranaade ñibagol hakkeeki innama aadee kam e ndi maagu mum to bannge renndo e nder winndere mbele kuule kaalaade ender ngaldo nanondiral njetto faandaare toddaande nde.

Kuulal 29

Innama aadee ina jogii hujjaaji fayde e renndo ngo nganndudaako bambaare huuɓtidinde neddankaagal makko tan waawi wootde.

E nder kuutorogol hakkeeki makko kam e naftorogol ndimaagu makko, moni kala fawaa e mum tan ko dooftogol sardiyeeki ngam teenɗin' de keftingol e nehtanagol hakkeeki wodɓe ngam timminde neddan kaagalngam gedde denndaande kam e ngonka moyɗa kuuɓtidindo ngam danje renndo potal.

Dii hakkeeki e nguu ndimaagu mbaawa dañeede e dow luundaare paandaalee muuyaabe dowlaji dentudi.

Kuulal 30

Hay kuulal gootal gummingal e ngal do nanondiral fotaani jaggireede ummii ko e leydi, walla dental keeringal, walla neddo keeriido. Hay neddo gooto, walla dental walla leydi potaani jogaade golle tawa faandaare mumen ko firtude hakkeeki e ndimaagu kalaadi e nder nanondiral ngal.